Bartašiūnų (Utenos r., Vyžuonų sen.) mitologinė vietovė, vadinama Bambizaraisčiu, yra 0,75 km į P nuo kelio Gaižiūnai–Vyžuonos, 0,55 km į Š nuo Sprakšių pilkapių (AV 1983), 0,32 km į P nuo upelio, ištekančio iš Girbio ežero, miško masyve, kuris įsiterpia tarp Vyžuonų girininkijos 66 (iš V) ir 59 (iš Š) kvartalų. Raistas maždaug 2 ha ploto. Dabar jis iš aplinkinių pušynų išsiskiria savo skurdžia augmenija. Padavimai pasakoja, kad čia, „prie tako į Vyžuonas, prie pušies", buvo „[kaž]kokia [tai] bambizų bažnyčia" ir „bambizas kunigas lupdavo vaikus, kai tie juokdavosi". Padavime minima reformatų, vadinamų bambizais, bažnyčios lokalizacija žymi niekuo ypatingu neišsiskiriantį Bambizaraisčio PV pakraštį, kur dar auga istorinė „Audros" partizanų pušis, ir šalia būta takelio, kuriuo Bartašiūnų gyventojai eidavę į Vyžuonas. Nepaisant to, ar Bambizaraisčio bažnyčia buvo reali, ar mitinė, svarbiausia, kad su šia vietove siejami net 3 Janulionių sodyboje, Bartašiūnuose, esantys akmenys su dubenimis (buvo AV 1730–1732). Janulioniai tvirtindavę, kad šie akmenys buvę atvežti iš Bambizaraisčio bažnyčios. Tokia nuoroda į minimų akmenų kilmę (šiuo atveju nesvarbu, realią ar mitinę) yra reikšmingas, itin retai aptinkamas ir akmenų su smailiadugniais dubenimis sakralinę vertę liudijantis faktas.

Vykintas VAITKEVIČIUS, Gintautas ZABIELA

Survey expeditions in the East Lithuania in 1999

In 1999 the LIH surveyed unknown archaeological and mythological-votive objects in Rokiškis (Panevėžys region), Anykščiai, Utena, Zarasai (Utena region) districts. More than 100 localities were visited and about 150 objects surveyed. Worth mentioning are 5 hill-forts, 1 barrow cemetery, 1 medieval cemetery, 14 ritual centres on hills, 6 sacred springs and 6 stones, which schould be included in the inventory of cultural heritage.

Vytautas VAITKUS, Ernestas VASILIAUSKAS

NAUJI ARCHEOLOGIJOS PAMINKLAI ŽAGARĖS APYLINKĖSE

1999 m. Žagarės miestelio (Joniškio r.) gyventojai R. Vaitkienė ir V. Vaitkus (Raktuvės g. Nr. 29) perdavė Raktuvės piliakalnyje dirbusiai

archeologinei ekspedicijai žemės ūkio darbų metu darže aptiktus archeologinius radinius: vėlyvosios viduramžių keramikos (XVII a.), gargažių bei smiltainio verpstuką (pav. 50:2). Jų darže, siekiant nustatyti, ar yra kultūrinis sluoksnis ir kokio jis laikotarpio, buvo iškasti 4 šurfai, kurių bendras plotas 5,63 m^2. Nustatyta, kad čia ištisinio kultūrinio sluoksnio nėra. Žemė pilkos spalvos su gausiomis priesmėlio priemaišomis bei angliukais. Kitų radinių, kaip keramikos, nebuvo rasta. Šurfe Nr. 2 ,06 m gylyje, aptikti puslankiu sukrauti akmenys (85×49, 24×18, 22×12, 30×20, 14×11, 5×4). Jų paskirtis dėl nedidelės tyrinėjimų apimties lieka neaiški.

Gyventojas iš Dariaus ir Girėno g. Nr. 31 ekspedicijai atidavė darže rastą geležinį įmovinį (pusė įmovos nutrupėjusi) ietigalį, datuojamą viduriniuoju geležies amžiumi (pav. 50:1).

Bilžių kaime, J. Blažio sodyboje, rastas akmuo su smailėjančiu dubeniu. Jis 83×62 cm dydžio, dubens skersmuo – 16 cm, jo gylis – 20 cm. Anot sodybos savininko (čia gyvena nuo 1946 m.), šis akmuo čia stovi nuo seno.

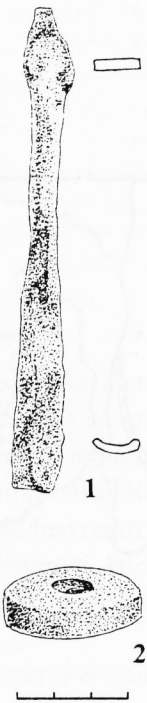

Pav. 50. Radiniai iš Žagarės: 1 – V–IX a. geležinis įmovinis ietigalis, 2 – smiltainio verpstukas.
Fig. 50. Finds from Žagarė: 1 – iron socketed spearhead of the 5th-9th centuries; 2 – sandstone spindle.

Vytautas VAITKUS, Ernestas VASILIAUSKAS

New archaeological sites in Žagarė environs

In 1999 in Žagarė environs (Joniškis district) new archaeological sites were discovered. In the farmstead in Raktuvė st. No 29 of Žagarė city (a sandstone spindle was found in it) the area of 5,63 m^2 was explored. Test pit No 2 contained a stone semicircle. In Darius and Girėnas st. No 31 an iron socketed spearhead was found. The find of Bilžiai village was represented by a boulder with a pointed base.